

โครงสร้างไวยากรณ์ภาษามือไทย: การวิเคราะห์เชิงระบบในระดับวลี ประโยค และสัมพันธ์สาร

ณัฐวิชัย ศุภสินธุ์^{1,*} กุลยา ไทรงาม² และ พงษ์ส เพรมสมิทธิ์³
^{1,2,3}สถาบันราชสุดา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อีเมล nattawit.sup@mahidol.ac.th

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 16 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 17 ธันวาคม 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้นำเสนอการวิเคราะห์และอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษามือไทย (Thai Sign Language: ThSL) ในสามระดับ ได้แก่ ระดับวลี ระดับประโยค และระดับสัมพันธ์สาร เพื่อให้ครูผู้สอนล่ามภาษามือ และผู้สนใจทั่วไปเข้าใจกลไกของภาษาที่ซับซ้อนกว่าระดับคำศัพท์ เนื้อหาเกิดจากการรวบรวมและวิเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่ผ่านมา ผสานกับการตรวจสอบข้อมูลร่วมกับผู้เชี่ยวชาญภาษามือ ผลการศึกษาจำแนกสาระสำคัญได้ 3 ประการ ประการแรก การอธิบายโครงสร้างระดับวลี ทั้งนามวลี กริยาวลี และกริยาวิเศษณ์วลีอย่างเป็นระบบ ประการที่สอง การนำเสนอการจำแนกประเภทประโยคความเดียวรูปแบบใหม่ที่ลดความซับซ้อนจาก 18 ประเภท เหลือเพียง 6 ประเภท โดยใช้ชนิดของคำกริยาเป็นเกณฑ์ซึ่งช่วยให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น และประการสุดท้าย คือ การอธิบายกลไกการเชื่อมโยงความในระดับสัมพันธ์สาร (Discourse) ซึ่งอธิบายการใช้กลไกสำคัญ ได้แก่ การใช้ตัวบ่งชี้ (Classifier) การใช้จุดอ้างอิง (Buoys) และการสวมบทบาท (Role Shift) ในกระบวนการเล่าเรื่องด้วยภาษามือไทย องค์ความรู้เหล่านี้ยืนยันสถานะของภาษามือไทยในฐานะภาษาธรรมชาติที่มีกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ที่ชัดเจน และเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษามือไทยให้มีมาตรฐานต่อไป

คำสำคัญ: ภาษามือไทย ไวยากรณ์ภาษามือ โครงสร้างประโยค สัมพันธ์สาร ภาษาศาสตร์ภาษามือ

The Grammatical Structure of Thai Sign Language: An Analysis at the Phrase, Sentence, and Discourse Levels

Nattawit Suppasin^{1,*}, Kunlaya Sai-Ngam², and Paruhut Premsamit³

^{1,2,3} Ratchasuda Institute, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

*Corresponding Author Email: nattawit.sup@mahidol.ac.th

Received: *October 16, 2025*

Revised: *December 17, 2025*

Accepted: *February 12, 2026*

Abstract

This academic article presents a systematic linguistic description of Thai Sign Language (ThSL) grammar at three levels: phrase, sentence, and discourse, synthesizing data from literature reviews and linguistic analysis. This paper offers several significant contributions to the field. First, it provides the first detailed analysis of ThSL phrase structure, covering noun phrases, verb phrases, and adverbial phrases. Second, it proposes a revised and more parsimonious six-type model for simple sentences based on predicate, which offers greater explanatory power than the previous 18-type classification. Finally, it presents an inaugural exploration of discourse-level cohesive devices, identifying classifiers, buoys, and role shift as key grammatical and morphological mechanisms for maintaining reference in narratives. These systematic structures affirm ThSL's status as a natural, rule-governed language with systematic patterns consistent with other documented sign languages.

Keywords: Thai Sign Language, Sign Language Grammar, Sentence Structure, Discourse, Sign Linguistics

1. บทนำ

ภาษามือไทย (Thai Sign Language: ThSL) เป็นภาษาหลักของชุมชนคนหูหนวกในประเทศไทย เป็นภาษาที่มีระบบไวยากรณ์เป็นของตนเองและแตกต่างจากภาษาไทยแบบพูดหรือเขียนอย่างสิ้นเชิง การขาดความเข้าใจในโครงสร้างไวยากรณ์ภาษามือไทยมักเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของคนหูหนวก การฝึกอบรมล่ามภาษามือ และการกำหนดนโยบายทางภาษาที่เหมาะสม ที่ผ่านมาการศึกษาภาษามือไทยมักเน้นไปที่ระดับคำศัพท์หรือส่วนประกอบย่อยของท่ามือ เช่น ลักษณะมือ ตำแหน่ง หรือการเคลื่อนไหว (Danthanavanich, 2008; Niwatapant, 2006; Tumtavitikul & Niwatapant, 2008) อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องว่างทางองค์ความรู้ที่สำคัญคือ การขาดคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงสร้างทางภาษาในระดับที่สูงกว่าคำ ได้แก่ โครงสร้างระดับวลี ประโยค และการเชื่อมโยงข้อความในระดับสัมพันธสาร (Discourse)

ในระดับสากล มีงานวิจัยจำนวนมากที่พยายามอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษามือในระดับที่สูงกว่าคำ เช่น การจำแนกประเภทประโยคและการวิเคราะห์โครงสร้างวลีในภาษามืออเมริกัน (ASL) (Baker-Shenk & Cokely, 1980; Hill et al., 2019; Liddell, 2003; Swabey, 2011; Valli & Lucas, 1995), ภาษามือออสเตรเลีย (Auslan) (Johnston & Schembri, 2009), ภาษามืออินเดีย (ISL) (Sinha, 2018) และภาษามืออังกฤษ (BSL) (Morgan, 2006; Sutton-Spence & Woll, 1998) สำหรับประเทศไทย งานวิจัยของ Danthanavanich (2008) ได้วางรากฐานที่สำคัญด้วยการจำแนกประโยคความเดียวไว้อย่างละเอียดถึง 18 ประเภท แต่อาจซับซ้อนเกินไปสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเบื้องต้น จึงมีความจำเป็นต้องจัดระบบองค์ความรู้ใหม่ให้กระชับและมีอำนาจในการอธิบาย (Explanatory Power) มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนและครูผู้สอนเข้าใจภาพรวมของภาษาได้ดียิ่งขึ้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและนำเสนอโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษามือไทยในสามระดับ ได้แก่ ระดับวลี ระดับประโยค และระดับสัมพันธสาร โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลภาษามือไทยผ่านการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคนหูหนวกที่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษามือ 6 ท่าน เพื่อให้ได้คำอธิบายทางไวยากรณ์ที่เป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและปฏิบัติงานด้านภาษามือได้ ทั้งนี้ผู้เขียนตระหนักว่าข้อมูลสะท้อนรูปแบบการใช้ภาษาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จึงอาจไม่ครอบคลุมความหลากหลายทั้งหมดในชุมชนผู้ใช้ภาษามือไทย นอกจากนี้ บทความนี้มิใช่ งานวิจัยเชิงภาคสนามใหม่ แต่เป็นการเรียบเรียงเชิงสังเคราะห์โดยอาศัยข้อมูลจาก Suppasin (2022) เพื่อพัฒนารอบคำอธิบายเชิงระบบสำหรับการศึกษาและการสอนภาษามือไทยในอนาคต

บทความประกอบด้วยสามส่วนหลัก ได้แก่ (1) การวิเคราะห์โครงสร้างระดับวลี ซึ่งอธิบายหน่วยไวยากรณ์ย่อยและกลไกการขยายคำ (2) การจำแนกประเภทประโยคใหม่ในภาษามือไทยโดยอิงชนิดของกริยา และ (3) การอธิบายกลไกการเชื่อมโยงข้อความในระดับสัมพันธสารเพื่อแสดงการรักษาการอ้างถึงและความต่อเนื่องของข้อความอย่างเป็นระบบ

2. โครงสร้างไวยากรณ์ระดับวลีในภาษามือไทย

การวิเคราะห์ระดับวลีในภาษามือไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด งานที่ผ่านมามักมุ่งศึกษาระดับคำหรือชนิดของคำกริยาเท่านั้น (Danthanavanich, 2008; Niwatapant, 2006) โครงสร้างวลีคือการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อขยายใจความให้สมบูรณ์ขึ้น ในภาษามือไทยการขยายโครงสร้างวลีใช้ทั้งการวางคำขยายและการใช้พื้นที่รอบตัวของผู้ใช้ภาษามือ (Signing Space) บทความนี้ขอเสนอโครงสร้างวลีสามประเภทหลัก ได้แก่ นามวลี (Noun Phrases) กริยวลี (Verb Phrases) และ กริยวิเศษณ์วลี (Adverbial Phrases) ดังนี้

2.1 นามวลี (Noun Phrases)

นามวลีคือกลุ่มคำที่คำนามเป็นหลัก นามวลีในภาษามือไทยอาจประกอบคำนามหลัก (Head Noun) และส่วนที่ทำหน้าที่ขยาย (Modifier) วางอยู่ข้างหลังคำนามหลัก โดยมีลำดับคำค่อนข้างคงที่ บทความนี้ขอนำเสนอนามวลี 4 ประเภท ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างนามวลีในภาษามือไทย

ประเภทการขยาย	สูตรโครงสร้าง
1. จำนวน	+คำนามหลัก ±ตัวบ่งชี้ +จำนวน
2. คำชี้เฉพาะ	+คำนามหลัก ±ตัวบ่งชี้ +คำชี้เฉพาะ
3. คำคุณศัพท์	+คำนามหลัก +คำคุณศัพท์
4. ความเป็นเจ้าของ	±ผู้เป็นเจ้าของ +คำนามหลัก ±คำแสดงความเป็นเจ้าของ

หมายเหตุ เครื่องหมาย + หมายถึงต้องปรากฏในวลี และเครื่องหมาย ± หมายถึง จะปรากฏหรือไม่ก็ได้

2.1.1 การขยายนามด้วยจำนวน (Numeral Modification)

โครงสร้างการบอกจำนวนในภาษามือไทยมีลำดับที่ชัดเจน คือ คำนามหลักตามด้วยคำบอกจำนวน ซึ่งอาจมีตัวบ่งชี้ (Classifier – CL – หมายถึงการใช้รูปมือแสดงแทนคน สัตว์ และสิ่งของต่าง ๆ ในบางที่อาจเรียกว่า “คำลักษณะนาม” แต่ในภาษามือนั้น Classifier สามารถทำหน้าที่เป็นคำกริยาได้ (Classifier Predicate – CLP) (Benedicto & Brentari, 2004) ในบทความนี้จะขอเรียกว่า “ตัวบ่งชี้” แทนคำว่า “คำลักษณะนาม”) คั่นอยู่ระหว่างกลางหรือไม่ก็ได้ (ดูภาพที่ 1)

+คำนามหลัก ±ตัวบ่งชี้ (Classifier) +จำนวน
'รถยนต์' 'สาม'

ภาพที่ 1 ตัวอย่างนามวลีที่แสดงการขยายนามด้วยจำนวน 'รถยนต์ 3 คัน'

2.1.2 การขยายนามด้วยคำชี้เฉพาะ (Demonstrative Modification)

การขยายคำนามด้วยคำชี้เฉพาะในภาษามือไทยจะใช้คำชี้เฉพาะ (Determiner) วางไว้หลังคำนามหลัก คำชี้เฉพาะของภาษามือไทยคือคำว่า 'นั้น' และ 'นี้' หรือการชี้สิ่งที่อยู่ไกลตัวหรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว อาจมีตัวบ่งชี้ (Classifier – CL) คั่นระหว่างคำนามหลักและคำชี้เฉพาะหรือไม่ก็ได้ (ดูภาพที่ 2)

+คำนามหลัก ±ตัวบ่งชี้ (Classifier) +คำชี้เฉพาะ
'รถยนต์' 'นั้น'

ภาพที่ 2 ตัวอย่างนามวลีที่แสดงการขยายนามด้วยคำชี้เฉพาะ 'รถยนต์คันนั้น'

2.1.3 การขยายนามด้วยคำคุณศัพท์ (Adjectival Modification)

การขยายคำนามด้วยคำคุณศัพท์ (Adjective) คำคุณศัพท์ที่บอกลักษณะ เช่น เก่า ใหม่ ใหญ่ เล็ก จะวางอยู่หลังคำนามหลัก (ดูภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างนามวลีที่แสดงการขยายนามด้วยคำคุณศัพท์ ‘ร้อนคันใหม่’

2.1.4 การขยายนามแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessive Modification)

การแสดงความเป็นเจ้าของในภาษามือไทยจะปรากฏคำแสดงความเป็นเจ้าของ (Possessive Marker) หรือไม่ก็ได้ หากปรากฏจะวางไว้ข้างหลังคำนามหลัก สิ่งที่สำคัญคือการใช้ปริภูมิไวยากรณ์ (Syntactic Space) หรือการใช้พื้นที่ของผู้ใช้ภาษามือในการกำหนดบุรุษสรรพนามเพื่อระบุตัวผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้สามารถระบุผู้เป็นเจ้าของได้ (ดูภาพที่ 4 และภาพที่ 5)

ภาพที่ 4 ตัวอย่างนามวลีที่แสดงการขยายนามแสดงความเป็นเจ้าของ ‘ตุ๊กตาของเด็ก’

ภาพที่ 5 ตัวอย่างนามวลีที่แสดงการขยายนามแสดงความเป็นเจ้าของ ‘มอเตอร์ไซด์ของคุณ’

2.2 กริยาวลี (Verb Phrases)

กริยาวลีเป็นลักษณะสำคัญของไวยากรณ์ภาษามือไทย เนื่องจากชนิดและคุณสมบัติของคำกริยามีผลโดยตรงต่อโครงสร้างของประโยคทั้งระบบ งานของ Niwatapant (2006) และ Danthanavanich (2008) แบ่งคำกริยาออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

กริยาธรรมดา (Plain Verbs) เป็นคำกริยาที่ไม่ต้องผันรูปรวมถึงทิศทางการเคลื่อนที่ไม่ว่าประธานหรือกรรมจะเป็นใคร เช่น ‘ชอบ’ ‘กลัว’ ‘ร้องไห้’ ‘ซื้อ’

กริยาสอดคล้อง (Agreement Verbs) เป็นคำกริยาที่ต้องผันรูปและทิศทางการเคลื่อนที่ให้สอดคล้องกับปริภูมิไวยากรณ์ (Syntactic Space) หรือการใช้พื้นที่รอบตัวของผู้ใช้ภาษามือเพื่อกำหนดตำแหน่งบุรุษที่ 1-3 การผันกริยาลักษณะนี้ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุรุษถูกผนวกเข้าไปในตัวกริยาแล้ว เช่น ‘ชก’ ‘บอก’ ‘เรียก’

กริยาปริภูมิ (Spatial Verbs) เป็นคำกริยาที่ต้องผันรูปและทิศทางการเคลื่อนที่ให้สอดคล้องกับปริภูมิจำลอง (Topographic Space) หรือการใช้พื้นที่รอบตัวผู้ใช้ภาษามือเพื่อกำหนดตำแหน่งของวัตถุหรือสถานที่ เช่น ‘เดิน’ ‘ตก’ ‘ไป’

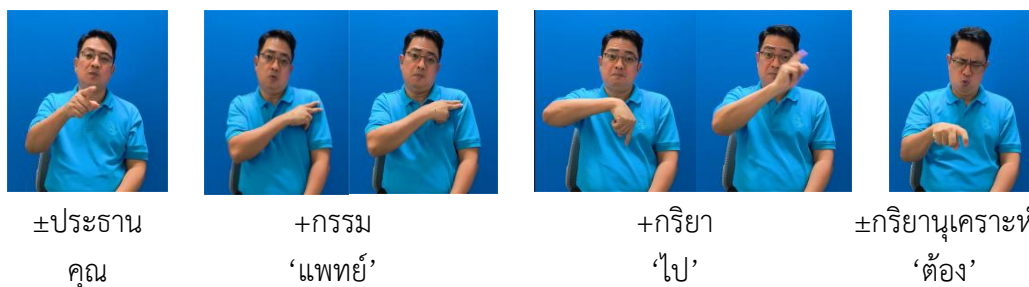
ในแง่ของการขยายคำกริยา (Modification of Verbs) ภาษามือไทยสามารถขยายความหมายของกริยาได้หลายวิธี ในบทความนี้นำเสนอการขยายคำกริยาของภาษามือไทย 3 วิธี ดังแสดงไว้ใน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การขยายคำกริยา

วิธีขยาย	สูตรโครงสร้าง
1. กริยานุเคราะห์ (Auxiliaries)	+กริยาหลัก +กริยานุเคราะห์
2. ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือ (Non-Manual Features - NMF)	+กริยาหลัก +NMF
3. การผันลักษณะ (Manner)	+กริยาหลัก +Manner

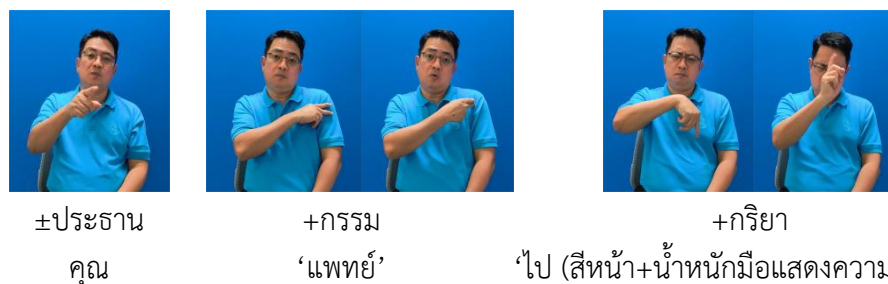
หมายเหตุ เครื่องหมาย + หมายถึงต้องปรากฏในวลี

การใช้กริยานุเคราะห์ (Auxiliaries) คือการใช้คำที่มากำหนดกริยาหลักเพื่อบอกทัศนภาวะ (Modality) เช่น การแสดงความจำเป็น ความต้องการ หรือการสิ้นสุดของเหตุการณ์ และในด้านลักษณะอาการ (Manner) เช่น ความเร็ว น้ำหนัก หรืออารมณ์ร่วมในการกระทำ (ดูภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ตัวอย่างกริยาวลีที่ใช้กริยานุเคราะห์ ‘คุณต้องไปหาหมอ’

การใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือ (Non-Manual Features – NMF) คือการใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือ เช่น สีหน้า ศีรษะ การเบี่ยงตัว และน้ำหนักมือ เพื่อขยายความหมายของกริยาหลักโดยไม่ต้องใช้คำขยาย เช่น การใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือแทนคำว่า ‘ต้อง’ (ดูภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ตัวอย่างกริยาวลีที่ใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือ ‘คุณต้องไปหาหมอ’

การผันลักษณะ (Manner) คือการปรับเปลี่ยนความเร็วและน้ำหนักของมือ เพื่อขยายความหมายของกริยาหรือลักษณะของเหตุการณ์ เช่น ขยายความหมาย ‘ฝนตกหนัก’ ผู้ใช้ภาษามือใช้คำว่า ‘ฝนตก’ คำเดียว และใช้การผันลักษณะแทนคำว่า ‘หนัก หรือ มาก’ (ดูภาพที่ 8)

คำว่า ‘ฝนตก’ เพิ่มสีหน้าและน้ำหนักมือ เป็นการใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือแทนการใช้คำวิเศษณ์
ภาพที่ 8 ตัวอย่างกริยาวิเศษณ์ใช้ลักษณะอาการ ‘ฝนตกหนักมาก’

2.3 กริยาวิเศษณ์วลี (Adverbial Phrases)

กริยาวิเศษณ์วลีทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความถี่ (Adverb of Frequency) เวลา (Adverb of Time) และสถานที่ (Adverb of Location) ของเหตุการณ์ในประโยค ซึ่งมีตำแหน่งการวางในประโยคและวิธีการที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กริยาวิเศษณ์วลี

ประเภท	ตำแหน่งในประโยค	กลไกทางสัทฐาน/ปริภูมิ
วลีบอกความถี่	ท้ายประโยค	การซ้ำ การเปียงลำตัว การอ้างอิงรายการ (List Buoy)
วลีบอกเวลา	ต้นประโยค	คำบอกเวลา
วลีบอกสถานที่	ต้นประโยค	การใช้ปริภูมิจำลอง

วลีบอกความถี่ (Adverb of Frequency) เป็นการบอกข้อมูลความถี่ของเหตุการณ์หรือการกระทำในประโยค สามารถมีได้หลายรูปแบบ แต่ตัววลีจะวางอยู่ท้ายประโยค เช่น วลีบอกความถี่ที่ใช้การซ้ำและการเปียงลำตัว (ดูภาพที่ 9)

±ประธาน +กริยา ±วลีบอกความถี่
‘ชมรมคนหูหนวกจังหวัดต่าง ๆ’ ‘ประชุม’ ‘ทุก ๆ 4 เดือน’

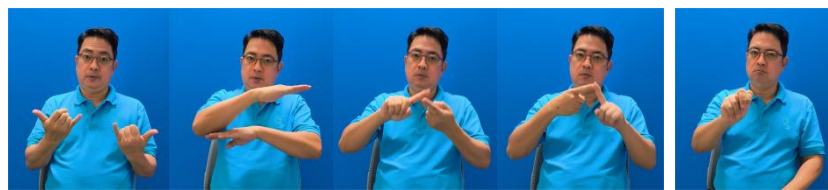
ภาพที่ 9 ตัวอย่างกริยาวิเศษณ์วลีบอกความถี่ ‘ชมรมคนหูหนวกจังหวัดต่าง ๆ จัดประชุมทุก 4 เดือน’

สำหรับวลีบอกความถี่ยังมีการใช้การอ้างอิงรายการ (List Buoy) โดยใช้สัณฐานที่หมายถึง 4 สัปดาห์ของทั้งเดือน (ดูภาพที่ 10)

+กริยา
'ประชุม'
±วลีบอกความถี่
ทุกวันพุธบ่ายสามโมงที่สามของทุกเดือน
ภาพที่ 10 ตัวอย่างกริยาวิเศษณ์วลีบอกความถี่ 'ผมมีประชุมทุกวันพุธบ่ายสามโมงที่สามของทุกเดือน'

วลีบอกเวลา (Adverb of Time) เป็นการบอกข้อมูลเกี่ยวกับเวลาของเหตุการณ์หรือการกระทำในประโยค โดยจะวางไว้ต้นประโยค (ดูภาพที่ 11)

±วลีบอกเวลา
'วันนี้' 'ตอนเย็น'
+กรรม
'เพื่อน'
+กริยา
'(ผม)นัด(เพื่อน)'
ภาพที่ 11 ตัวอย่างกริยาวิเศษณ์วลีบอกเวลา 'วันนี้ตอนเย็นผมนัดเพื่อนไว้'

วลีบอกสถานที่ (Adverb of Location) เป็นวลีบอกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับกริยาในประโยค กริยาที่อยู่ในประโยคที่มีวลีประเภื่อนี้อยู่จะต้องผันให้สอดคล้องกับวลีบอกสถานที่ด้วย (ดูภาพที่ 12)

±วลีบอกสถานที่
'ถนน' 'สะพาน'
+กริยา
'เดิน(ขึ้นสะพาน)'
ภาพที่ 12 ตัวอย่างกริยาวิเศษณ์วลีบอกสถานที่ 'ผมเดินขึ้นสะพานข้ามถนน'

3. โครงสร้างไวยากรณ์ระดับประโยคในภาษามือไทย

การวิเคราะห์โครงสร้างประโยคในบทความนี้ได้ทบทวนและจัดระบบการจำแนกประเภทประโยคของภาษามือไทยขึ้นใหม่ บนฐานคุณสมบัติของภาคแสดง (Predicate) โดยให้ชนิดของคำกริยาเป็นแกนกลาง ซึ่งนำไปสู่การจำแนกที่มีความเป็นระบบและมีพลังในการอธิบายมากกว่าเดิม

3.1 ประโยคความเดียว (Simple Sentences): การจำแนกประเภทรูปแบบใหม่

การจำแนกประโยคความเดียวในภาษามือไทยโดยใช้ชนิดของคำกริยาเป็นแกนกลาง แสดงให้เห็นถึงกลไกการผันกริยา การใช้ปริภูมิ และการละส่วนประกอบที่มีเงื่อนไขชัดเจน บทความนี้ต่อยอดจากรากฐานการจำแนกอย่างละเอียด 18 ประเภทของ Danthanavanich (2008) โดยวิเคราะห์และจัดกลุ่มโครงสร้างประโยคความเดียวขึ้นใหม่ นำไปสู่การจำแนกประโยคความเดียวออกเป็น 6 ประเภท ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การจำแนกประโยคความเดียวในภาษามือไทย

ประเภท	สูตรโครงสร้าง
ประโยคกรรม	±ประธาน +กริยา
ประโยคกรรม	±ประธาน ±กรรม +กริยา หรือ ±กรรม ±ประธาน +กริยา
ประโยคทวิกรรม	±ประธาน +กรรมตรง ±กรรมรอง +กริยา หรือ ±ประธาน ±กรรมรอง +กรรมตรง +กริยา
ประโยคแสดงความสัมพันธ์	+ประธาน +ส่วนเติมเต็ม
ประโยคแสดงการมีอยู่	±วิเศษณ์วลีบอกสถานที่ +กรรม +กริยา
ประโยคเปรียบเทียบ	+กรรม +กรรม +กริยา หรือ +ประธาน +ประธาน +กริยา

หมายเหตุ เครื่องหมาย + หมายถึง ต้องปรากฏ เครื่องหมาย ± หมายถึง จะปรากฏหรือไม่ก็ได้

1. ประโยคกรรม (Intransitive Sentence) กริยาของประโยคประเภทนี้ไม่ต้องการกรรม เช่น คำว่า ‘เดิน’ ‘ร้องไห้’ ‘ไป’ โดยอาจใช้ทั้งกริยาธรรมดา (Plain Verb) และกริยาที่ต้องผัน (Agreement/Spatial Verb) ประโยคกรรมที่ใช้กริยาธรรมดาจำเป็นต้องมีประธานของประโยคเพื่อให้เกิดความชัดเจน ยกเว้นกรณีที่ประธานเป็นบุรุษที่ 1 (ตัวผู้พูดเอง) แต่ในกรณีที่ใช้กริยาที่ต้องผันและกริยานั้นได้ผนวกข้อมูลเกี่ยวกับประธานไปแล้วก็อาจจะละประธานของประโยคได้ เช่น ประโยค ‘งูไต่ขึ้นเสาไฟฟ้า’ การผันกริยาได้ใช้ตัวบ่งชี้ (Classifier – CL) ที่ผนวกข้อมูลของประธานไปแล้วจึงไม่จำเป็นต้องมีคำว่า ‘งู’ ในประโยคอีก (ดูภาพที่ 13)

±วลีบอกสถานที่

‘เสาไฟฟ้า’

+กริยา

‘(งู)ไต่(ขึ้นเสาไฟฟ้า)’

ภาพที่ 13 ตัวอย่างประโยคความเดียวกรรมกริยาที่ใช้กริยาที่ต้องผัน ‘งูไต่ขึ้นเสาไฟฟ้า’

2. ประโยคกรรม (Transitive Sentence) กริยาของประโยคประเภทนี้ต้องการกรรม เช่น ‘ตี’ ‘ชอบ’ กริยาที่ใช้ในประโยคประเภทนี้มีทั้งกริยาธรรมดา (Plain Verb) และกริยาที่ต้องผัน (Agreement Verb) ประโยคกรรมที่ใช้กริยาธรรมดาจำเป็นต้องมีทั้งประธานและกรรมของประโยคเพื่อหลีกเลี่ยงความกำกวม แต่ในกรณีที่ใช้กริยาที่ต้องผันและกริยานั้นได้ผนวกข้อมูลของประธานและกรรมไปแล้วทั้งประธานและกรรมอาจไม่ปรากฏก็ได้ เช่น ตัวอย่างประโยคข้างล่างนี้ที่ผู้ใช้ภาษามือไม่จำเป็นต้องใช้คำนามเพื่อทำหน้าที่เป็นประธานและกรรมของประโยค (ดูภาพที่ 14)

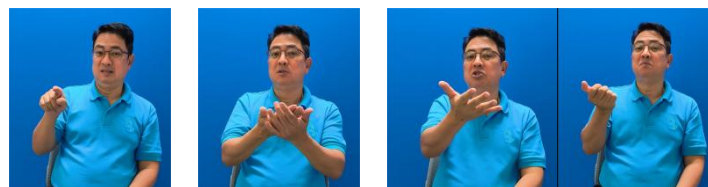

+กริยา
'(คุณ)เรียก(ผม)'

+กริยา
'(ผม)มาหา(คุณ)'

ภาพที่ 14 ตัวอย่างประโยคความเดียวสกรรมกริยาที่ใช้กริยาต้องผัน 'คุณเรียกผม ผมมาหาคุณ'

3. **ประโยคทวิกรรม (Ditransitive Sentence)** ประกอบด้วยกรรมสองบทบาท (กรรมตรงและกรรมรอง) เช่น คำกริยา 'ให้' และคำกริยา 'ยืม' คำกริยาเหล่านี้ต้องผันให้สอดคล้องกับปฏิภูมิไวยากรณ์หรือการใช้พื้นที่รอบตัวของผู้ใช้ภาษามือเพื่อบอกบุรุษจึงมีข้อมูลของประธานและกรรมรองอยู่แล้ว ประโยคประเภทนี้จึงอาจละประธานและกรรมรองได้ (ดูภาพที่ 15)

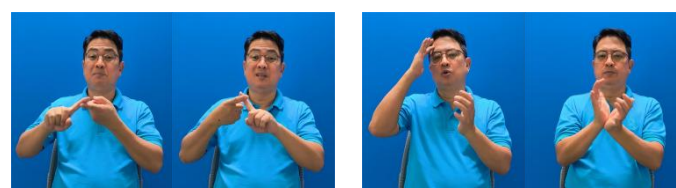
±ประธาน
'เขา'

+กรรมตรง
'เงิน'

+กริยา
'(เขา)ยืม(คุณ)'

ภาพที่ 15 ตัวอย่างประโยคความเดียวที่ใช้ทวิกรรม 'เขายืมเงินคุณ'

4. **ประโยคแสดงความสัมพันธ์ (Relational Sentence)** ประกอบด้วยประธานและส่วนเติมเต็มของประโยค ลักษณะเด่นคือเป็นประโยคที่ไม่มีคำกริยา (Verbless Sentence) สอดคล้องกับ Johnston and Schembri (2009) กล่าวคือเป็นการวางนามวลีสองวลี หรือนามวลีกับคุณศัพท์วลีไว้ด้วยกันโดยไม่ต้องใช้กริยา 'เป็น' หรือ 'คือ' มาเชื่อมประโยค (ดูภาพที่ 16)

+ประธาน
'เพื่อน'

+ส่วนเติมเต็ม
'ตำรวจ'

ภาพที่ 16 ตัวอย่างประโยคความเดียวแสดงความสัมพันธ์ 'เพื่อนผมเป็นตำรวจ'

5. **ประโยคแสดงการมีอยู่ (Existential Sentence)** เน้นที่การมีอยู่ของกรรม คำกริยาของประโยคมักจะไม่ใช่คำกริยา 'มี' ในประโยคบอกเล่า แต่จะการใช้การผันกริยาเพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่งของวัตถุที่ได้กำหนดไว้โดยการใช้พื้นที่รอบตัว (ดูภาพที่ 17)

±วิเศษณ์วลีสถานที่
'เก้าอี้'
+กรรม
'แก้วน้ำ 2 ใบ'
+กริยา
'(แก้วน้ำ 2 ใบ) วาง (บนเก้าอี้)'
ภาพที่ 17 ตัวอย่างประโยคความเดียวแสดงการมืออยู่ 'มีแก้วน้ำสองใบวางอยู่บนเก้าอี้'

6. ประโยคแสดงการเปรียบเทียบ (Comparative sentence) มักใช้กริยาธรรมดา (Plain Verb) หรือส่วนเติมเต็ม ทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ โดยอาศัยองค์ประกอบที่ไม่ใช้มือ (Non-Manual Features) เช่น การเบี่ยงลำตัว (Body Shifting) และการเปลี่ยนสีหน้า เป็นส่วนเสริมที่แสดงทัศนคติของผู้พูดหรือระดับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เปรียบเทียบ การวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับ Danthanavanich (2008) ดังตัวอย่างข้างล่างนี้ ประโยค 'ผมชอบฝรั่งมากกว่ามะม่วง' ผู้ใช้ภาษามือได้แบ่ง 'มะม่วง' ไว้ฝั่งหนึ่งพร้อมกับสีหน้าที่บ่งบอกว่าไม่ชอบ และแบ่ง 'ฝรั่ง' อีกฝั่งหนึ่งด้วยการเบี่ยงลำตัว และใช้คำกริยา 'ชอบ' ที่ฝั่งของฝรั่ง (ดูภาพที่ 18)

+กรรม
'มะม่วง(สีหน้าไม่ชอบ)'
+กรรม
'ฝรั่ง'
+กริยา
'ชอบ'
ภาพที่ 18 ตัวอย่างประโยคความเดียวแสดงการเปรียบเทียบ 'ผมชอบฝรั่งมากกว่ามะม่วง'

3.2 ประโยคหลายใจความ (Multiple Sentences)

ประโยคหลายใจความในภาษามือไทยประกอบด้วยอนุประโยคตั้งแต่สองอนุประโยคขึ้นไป แบ่งเป็นสองรูปแบบ ได้แก่ ประโยคความซ้อน (Subordination) และ ประโยคความรวม (Coordination) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประโยคหลายใจความในภาษามือไทย

ประเภท	สูตรโครงสร้าง	กลไกทางภาษามือ
ประโยคความซ้อน	อนุประโยคย่อย + อนุประโยคหลัก	การใช้มือเดียวต่อเนื่องหรือมือสองข้างพร้อมวลีชี้เฉพาะ
ประโยคความรวม	อนุประโยค + อนุประโยค	การใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช้มือ เช่น สีหน้า การเบี่ยงลำตัว

ประโยคความซ้อน (Subordination) ประกอบด้วยอนุประโยค 2 อนุประโยค คือ อนุประโยคย่อย และอนุประโยคหลัก อนุประโยคย่อยทำหน้าที่ขยายคำนาม (Relative Clause) โดยการวางอนุประโยคหลักและอนุประโยคที่ขยายคำนามต่อกัน (ดูภาพที่ 19) นอกจากนี้อาจใช้วลีชี้เฉพาะทำหน้าที่เป็นประพันธสรรพนาม (Relative Marker) (ดูภาพที่ 20)

±วิเศษณ์วลีเวลา
'เมื่อวาน'

อนุประโยคย่อย
ประธานอนุประโยคหลัก
'ขนม'

อนุประโยคหลัก
ส่วนเติมเต็มอนุประโยคหลัก
'อร่อย'

ภาพที่ 19 ตัวอย่างประโยคประโยคความซ้อน 'ขนมที่คุณให้ผมเมื่อวานอร่อยดี'

±วิเศษณ์วลีเวลา
'เช้า'

อนุประโยคย่อย
'ผู้ชายที่มาหาผม'

'คนนี้'

อนุประโยคหลัก
ส่วนเติมเต็มอนุประโยคหลัก
'(เป็น)คนหูหนวก'

ภาพที่ 20 ตัวอย่างประโยคประโยคความซ้อน 'ผู้ชายที่มาหาผมเมื่อเช้าเป็นคนหูหนวก'

ประโยคความรวม (Coordination) เป็นการเชื่อมอนุประโยคสองอนุประโยคที่มีฐานะเท่ากันเข้าด้วยกัน โดยมีสองวิธี คือ 1) การใช้คำเชื่อม (Lexical Linkage) ซึ่งใช้ท่ามือที่มีความหมายเป็นคำเชื่อม เช่น 'แต่' 'เพราะ' แต่พบว่าไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้ใช้ภาษามือไทย 2) วิธีที่เป็นที่ยอมรับมากกว่าได้แก่ การวางอนุประโยคเรียงต่อกันโดยไม่ต้องมีคำเชื่อม (Juxtaposition) แต่ใช้ส่วนประกอบที่ไม่ใช่มือเชื่อมอนุประโยค เช่น การเปลี่ยนสีหน้าเพื่อแสดงความขัดแย้ง หรือการเบี่ยงตำแหน่ง (Body Shift) เพื่อแสดงการกระทำที่ต่อเนื่องหรือเป็นทางเลือก กลไกนี้สะท้อนหลักการแสดงข้อมูลหลายอย่างพร้อมกัน (Simultaneity) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของภาษามือ

อนุประโยค +กริยา อนุประโยค +กริยา
'(คุณ)โทรศัพท์' 'ผม)ทำงาน'

ภาพที่ 21 ตัวอย่างประโยคความรวม 'ตอนที่คุณโทรศัพท์มาผมกำลังทำงานอยู่'

4. กลไกการเชื่อมโยงความในระดับสัมพันธสาร

ระดับสัมพันธสาร คือการศึกษาในระดับที่ใหญ่กว่าประโยค เช่น การเล่าเรื่อง หรือการสนทนา โดยอธิบายกลไกการเชื่อมโยงความ (Cohesion) และการรักษาความต่อเนื่องของการอ้างอิง (Referencing) บุคคลหรือสิ่งของระหว่างช่วงของการเล่าเรื่อง ผู้ใช้ภาษามือสามารถกล่าวถึงคำนามเพียงครั้งเดียว แล้วใช้กลไกทางไวยากรณ์เพื่ออ้างอิงถึงสิ่งนั้นซ้ำในภายหลังโดยไม่ต้องกล่าวชื่ออีก เช่น ในเรื่องเล่าที่ผู้พูด

กล่าวถึง ‘สุนัข’ เพียงครั้งแรก จากนั้นใช้กลไกการอ้างถึงแทนการเอ่ยคำนามซ้ำตลอดเรื่อง

การศึกษากลไกสัมพันธสารนี้ยังไม่เคยมีในภาษามือไทยโดยตรง จึงต้องอาศัยการเทียบเคียงจากงานวิจัยภาษามืออื่น (เช่น Gabarro-Lopez & Meurant, 2014; Johnston & Schembri, 2009; Kimmelman et al., 2016; Morgan, 2000; Morgan, 2006; Swabey, 2011; Wilcox et al., 2024) เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ โดยพบว่าภาษามือไทยมีกลไกการอ้างถึงสำคัญ 3 ประการ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การอ้างถึงในภาษามือไทยระดับสัมพันธสาร

กลไกการอ้างถึง	ลักษณะทางไวยากรณ์	หน้าที่ทางสัมพันธสาร
ตัวบ่งชี้ (Classifiers)	ใช้แทนคำนามที่กล่าวถึงแล้ว (Antecedent)	รักษาความต่อเนื่องของการอ้างถึงโดยไม่ต้องกล่าวคำนามซ้ำ
จุดอ้างอิง (Buoys)	ใช้มือข้างที่ไม่ถนัดคงตำแหน่งไว้เพื่ออ้างอิงข้อมูลเดิม ขณะที่มือข้างถนัดเคลื่อนไหว หรือใช้นิ้วแทนบุคคล/สิ่งของ (List Buoys)	สร้างจุดคงที่ในปริภูมิสำหรับติดตามตัวละคร เหตุการณ์ หรือรายการข้อมูล
การสวมบทบาท (Role shift)	ใช้การเบี่ยงลำตัว การหันศีรษะ หรือการเปลี่ยนสายตา เพื่อแสดงมุมมองของตัวละคร	ถ่ายทอดคำพูด ความคิด หรืออารมณ์ของตัวละครโดยตรง

4.1 ตัวบ่งชี้ (Classifiers)

หลังจากคำนามถูกกล่าวถึงครั้งแรก (Antecedent) ผู้ใช้ภาษามือสามารถใช้ตัวบ่งชี้ (CL) แทนคำนามนั้นในอนุประโยคถัดไปได้ เช่น ในประโยค (มือขวา-CLหมา) วิ่งไปที่ (มือซ้าย-Buoy ประตู) หมายถึง ‘มันวิ่งไปที่ประตู’ โดยไม่ต้องกล่าวคำว่า ‘สุนัข’ ซ้ำ (ดูภาพที่ 22)

(มือขวา-CLหมา)วิ่งไปที่(มือซ้าย-buoyประตู)

ภาพที่ 22 ตัวอย่างการใช้ตัวบ่งชี้และจุดอ้างอิงในการอ้างถึง ‘มันวิ่งไปที่ประตู’

4.2 จุดอ้างอิง (Buoys)

ผู้ใช้ภาษามือสามารถสร้าง “จุดอ้างอิง” เพื่อคงตำแหน่งของข้อมูลเดิมไว้ ขณะที่มืออีกข้างทำท่าทางใหม่ ตัวอย่างเช่น ใช้มือซ้ายค้ำไว้แทน ‘ประตู’ และใช้มือขวาเคลื่อนไหวแทน ‘สุนัข’ ที่วิ่งเข้าไป นอกจากนี้ยังมี List Buoys ซึ่งใช้นิ้วต่าง ๆ แทนบุคคลหรือสิ่งของที่กล่าวถึง เพื่อแสดงรายการหรือลำดับเหตุการณ์ ทำให้การอ้างอิงชัดเจนและต่อเนื่อง (ดูภาพที่ 23)

(มือขวา-ระบุข้อมูล) (มือซ้าย-สร้างจุดคงที่ติดตามรายการ)

ภาพที่ 23 ตัวอย่างการใช้จุดอ้างอิงประเภท list buoys ในการอ้างอิง

4.3 การสวมบทบาท (Role Shift)

การสวมบทบาทเป็นกลไกที่เด่นชัดของภาษามือไทย ผู้พูดเปลี่ยนท่าทางเพื่อแสดงมุมมองของตัวละครหนึ่งในเรื่อง เช่น ในประโยค ‘มันดีใจที่เขากลับมา’ ผู้ใช้ภาษามือเปลี่ยนท่าทางเป็นสุนัขที่ตื๊อเมื่อเจ้าของกลับมา ทำให้เข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องเอ่ยคำนามอีก (ดูภาพที่ 24)

การสวมบทบาท (Role Shift) เป็นสุนัขที่ตื๊อ

ภาพที่ 24 ตัวอย่างการใช้การสวมบทบาทในการอ้างอิง ‘มันดีใจที่เขากลับมา’

5. บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษามือไทยในสามระดับ ได้แก่ วลี ประโยค และสัมพันธ์สาร โดยนำเสนอโครงสร้างวลีที่ประกอบด้วยกริยาความหมายประเภทต่าง ๆ ได้แก่ นามวลี กริยาวลี และกริยาวิเศษณ์วลี การจัดหมวดหมู่ประโยคใหม่ให้เป็น 6 ประเภท และกลไกการเล่าเรื่องในระดับสัมพันธ์สารที่ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จุดอ้างอิง และการสวมบทบาท

โครงสร้างไวยากรณ์ที่นำเสนอในบทความนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบท เช่น ครูผู้สอนสามารถนำโครงสร้างประโยค 6 ประเภทไปใช้เป็นแนวทางในการสอนวิชาไวยากรณ์ภาษามือไทยได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้รวดเร็วขึ้น สำหรับล่ามภาษามือ ความเข้าใจเรื่องสัมพันธ์สาร (การใช้ตัวบ่งชี้ จุดอ้างอิง และการสวมบทบาท) จะช่วยให้ล่ามสามารถแปลได้ต่อเนื่อง สั้นไหล และเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่การแปลทีละคำ นอกจากนี้ โครงสร้างไวยากรณ์ภาษามือไทยที่นำเสนอในบทความนี้สามารถใช้เป็นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึกต่อไปได้ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับ “การปฏิเสธ” ของภาษามือไทย รวมถึงการศึกษากลไกการเชื่อมโยงความในเชิงลึกด้วย

โดยสรุป การศึกษาโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษามือชี้ให้เห็นว่าภาษามือไทยมีระบบไวยากรณ์ที่สมบูรณ์และเป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกประการ ทั้งนี้ ผู้เขียนตระหนักว่าข้อมูลที่ใช้ในการสังเคราะห์มาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่จำกัด จึงอาจยังไม่สะท้อนความหลากหลายทางภาษาทั้งหมด งานวิจัยในอนาคตควรขยายไปยังกลุ่มผู้ใช้ภาษามือไทยที่หลากหลายทั้งด้านอายุ ภูมิภาค และบริบท เพื่อให้ได้ภาพรวมของไวยากรณ์ภาษามือไทยที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Baker-Shenk, C., & Cokely, D. (1980). *American Sign Language: A teacher's resource text on grammar and culture*. T.J. Publishers.
- Benedicto, E., & Brentari, D. 2004. Where did all the arguments go?: Argument-changing properties of classifiers in ASL. *Natural Language and Linguistic Theory* 22(4), 743–810.
- Danthanavanich, S. (2008). *A grammar of Thai sign language* [Doctoral dissertation, Mahidol University]. Mahidol University.
<https://repository.li.mahidol.ac.th/handle/20.500.14594/89119>
- Gabarro-Lopez, S., & Meurant, L. (2014). The use of buoys across genres in French Belgian Sign Language (LSFB). In *COLDOC2013. La question des genres à l'écrit et à l'oral* (pp. 43-54).
https://pure.unamur.be/ws/portalfiles/portal/11532696/communication_coldoc2013_final_3.pdf
- Hill, J. C., Lillo-Martin, D. C., & Wood, S. K. (2019). *Sign Languages: Structures and Contexts*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429020872>
- Johnston, T., & Schembri, A. (2009). *Australian Sign Language (Auslan): An introduction to sign language linguistics*. Cambridge University Press.
- Kimmelman, V., Sáfár, A., & Crasborn, O. (2016). Towards a Classification of Weak Hand Holds. *Open Linguistics*, 2, 211–234. <https://doi:10.1515/opli-2016-0010>
- Liddell, S. K. (2003). *Grammar, gesture, and meaning in American Sign Language* (3rd ed.). Cambridge University Press.
- Morgan, G. (2000). Discourse Cohesion in Sign and Speech. *International Journal of Bilingualism*, 4, 279-300.
- Morgan, G. (2006). The Development of Narrative Skills in British Sign Language. In B. Schick, M. Marschark, & P. E. Spencer (Eds.), *Advances in the Sign Language Development of Deaf Children* (314-343). Oxford University Press on Demand.
- Niwatapant, C. (2006). *A Contrastive Analysis of Verbs in Thai Sign Language and Standard Thai* [Master's thesis, Kasetsart University]. Kasetsart University.
<https://doi.org/10.14457/KU.the.2006.379>
- Sinha, S. (2018). *Indian Sign Language: An Analysis of Its Grammar*. Gallaudet University Press.
- Sutton-Spence, R., & Woll, B. (1998). *The Linguistics of British Sign Language: An Introduction*. Cambridge University Press.
- Swabey, L. (2011). Referring Expressions in ASL Discourse. In C. B. Roy (Eds.), *Discourse in Signed Languages* (pp. 96-120). Washington, DC: Gallaudet University Press.
- Suppasin, N. (2022). *A Study of Linguistic Challenges in Written Thai for Deaf Students: A Case Study of Thai University Students* [Doctoral dissertation, Mahidol University]. Mahidol University.

- Tumtavitikul, A., & Niwatapant, J. (2008). Syllables and Words in Thai Sign Language. *Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Persons with Disabilities*. 4(1), 95-113. <https://pirun.ku.ac.th/~fhumalt/Research%20and%20Publications/Syllables%20and%20Words%20in%20ThSL.pdf>
- Valli, C., & Lucas, C. (1995). *Linguistics of American Sign Language: An Introduction* (2nd ed.). Gallaudet University Press.
- Wilcox, S., Xavier, A. N., & Siltaloppi, S. (2024). List constructions in two signed languages. *Language and Cognition*, 16(1), 57–92. <https://doi.org/10.1017/langcog.2023.19>